

Zunanji minister Republike Madžarske dr. Géza Jeszenszky: "Ponosni smo lahko, da smo ta sporazum podpisali, ker je lep zgled dobrega sodelovanja med madžarskim in slovenskim narodom. Rečemo lahko, da smo podpisali sporazum evropskega pomena ..."

Zunanji minister Republike Slovenije dr. Dimitrij Rupel: "Res je to, kar je povedal minister, da gre za sporazum, ki je lahko vzorec za druge, in Slovenija bi bila srečna, ko bi lahko takšen sporazum predlagala drugim sosednjim državam, denimo Avstriji in Italiji ..."

Kratka navedka sta iz izjav zunanjih ministrov takoj po tem, ko sta v prostorih slovenskega zunanjega ministrstva podpisala Sporazum o zagotavljanju posebnih pravic slovenske narodne manjšine v Republiki Madžarski in madžarske narodne skupnosti v Republiki Sloveniji. Podpis sporazuma je spremljalo zavidljivo veliko posebnih poročevalcev iz Budimpešte, manjkali pa niso tudi slovenski mediji, od časnikov do televizije, in seveda sodelavec Porabje.

Sporazum, ki so ga usklajevali v Budimpešti, pa je bil vseeno podpisan nepričakovano hitro. Nepričakovano zato, ker je bilo sprva predvideno, da ga bosta podpisala premiera József Antall in Janez Drnovšek. Ker pa madžarski ministrski predsednik Slovenije verjetno pred volitvami ne bo obiskal in ker je Madžarska še posebno zainteresirana - česar zavoljo treh milijonov in pol Madžarov v sosednjih državah tudi ne taji - za podpis sporazuma, sta to pomembno dejanje opravila zunanja ministra. Razumljivo, da je manj pomembno, kdo sporazum podpiše, marveč kako bo uresničevan. Kajti prinaša vrsto konkretnih nalog, za katere lahko zapišemo, da so izjemnega pomena, morda za prekmurske Madžare nekoliko manj kot za porabske Slovence.

Porabje

ČASOPIS ZVEZE SLOVENCEV NA MADŽARSKEM

Monošter, 11. novembra Leto II, št. 23 Cena 10 forintov

V LJUBLJANI PODPISALI SPORAZUM O ZAŠČITI MANJŠIN NA MADŽARSKEM IN V SLOVENIJI

VZORČNI PRIMER MANJŠINSKEGA SPORAZUMA V EVROPI

Upajmo, da bo sporazum pripomogel, da bomo v Porabju srečali vedno več dvojezičnih napisov, ne le krajevnih, temveč tudi na šolah, vrtcih, uradih in drugih javnih institucijah.

Tudi predsednik Zveze Slovencev, ki je sodeloval v Budimpešti pri nastajanju besedila, ugodno ocenjuje sporazum o zagotavljanju posebnih pravic manjšin v Sloveniji in na Madžarskem. Dovolj konkretno govori o vzgoji in izobraževanju od vrtcev do visokega šolstva, predvideno je štipendiranje pripadnikov manjšin pa tudi vspodbujanje učenja jezika in kulture manjšin pri večinskem prebivalstvu. Veliko pozornost posveča pravici manjšin pri uporabi jezika v sodstvu, upravi, javnih ustanovah in javnih napisih.

Sporazum zagotavlja tudi poseben položaj manjšin v informativnih medijih, znanstvenoraziskovalnem delovanju in takšnem gospodarskem razvoju, ki ne bo spreminjal narodnostne sestave področij, na katerih manjšina živi. Sporazum predvideva tudi soodločanje manjšin na vseh ravneh in vspodbuja stike z matičnimi državama. Eno zelo važnih določil sporazuma predvideva aktivno udeleženo manjšin v delu medvladne komisije, ki bo spremljala njegovo uresničevanje. To naj bi bila celo pomembna novost v

mednarodni diplomatski praksi.

Osnova za sporazum so najnovejši mednarodni dogovori, zato je pomemben mednarodnopravni dokument. Zapišimo še nekaj misli, ki sta jih po podpisu povedala zunanja ministra, najprej dr. Géza Jeszenszky: "Sporazum zagotavlja manjšinske pravice v tolikšni meri kot verjetno v nobeni evropski državi. Zato ne pomeni samo, da so pravice zagotovljene naslednjim generacijam, ampak je neke vrste vzorec. Sporazum na neki način zagotavlja tisti stari ideal,

da pomenijo manjšine most med državami ..."

In dr. Dimitrij Rupel: "Mislim, da so se madžarski in slovenski predstavniki v dveh letih, odkar je nova oblast, srečali večkrat kot prej v desetih letih. Gre za strateško odločitev slovenske politike, da vzpostavi najboljše odnose s sosednjimi državami ... Problem manjšin je svetovni problem današnje dobe. Z njim se bodo srečale vse države, če bodo hotele zagotavljati demokratične pravice svojim državljanom ... Ko je danes evropski in svetovni problem urejanje pravic manjšin, sta na to Slovenija in Madžarska pripravljeni. Slovenska politika je bila ves čas dva koraka pred dogodki, zato smo ta sporazum sklenili tudi zaradi tega, da bi bili na ravni zgodovinskih dogodkov, da bi bili pred dogodki, ki bi razmere lahko zapletli ... Z ministrom sva danes govorila tudi o pomembni arteriji življenja med Trstom in Lendavo ter madžarsko mejo, o cesti, ki bo povezovala Madžarsko z Italijo, Vzhod z Zahodom, Panonsko s Padsko nižino ... In zazveneli so kozarci šampanjca kot zagotovilo za spoštovanje podpisanega sporazuma ..."

"V ZADOŠČENJE MI JE BILO, KO JE MADŽARSKA VLADA PRIZNALA SLOVENIJO ..."

Bili ste med redkimi funkcionarji na Madžarskem, ki ste se lani udeležili proslave ob razglasitvi samostojnosti Slovenije. Takrat ste - četudi simbolično - rekli, da je Železna županija že priznala Slovenijo. Vemo, da ste imeli zaradi te izjave nevšečnosti. Ali vam je bilo to priznanje v zadoščenje?

"V zadoščenje mi ni bilo odlikovanje, temveč trenutek, ko je madžarska vlada priznala samostojno Slovenijo. V zvezi z mojo izjavo je prišlo do nesporazuma. Saj je bilo samo po sebi razumljivo, da smo takrat, ko je Slovenija razglasila suverenost, mi govorili v imenu naše županije, ne pa v imenu madžarske vlade. Tudi prej smo imeli sporazum o sodelovanju med Železno županijo in Slovenijo. Naj bi zaradi tega, ker je Slovenija postala samostojna, rekli, da mi tega sodelovanja ne želimo več. To bi bilo zelo

Dr. Gyula Puszta je ob prazniku občine Murska Sobota prejel pohvalno listino te občine. Iz utemeljitve smo zvedeli, da so ga predlagali zaradi njegovih prizadevanj, da bi Madžarska čimprej priznala R Slovenijo, oz. njegove vloge, ki jo je odigral pri popestritvi sosedskih odnosov med Madžarsko in Slovenijo.

vidite med Slovenijo in našo županijo?

"Najpomembnejše je gospodarsko sodelovanje. Na tem področju je še veliko neizkoriščenih možnosti, saj se ubadamo s podobnimi težavami. Gospodarsko sodelovanje mora temeljiti na korektnih, partnerskih odnosih. Veseli me, da sta gospodarski zbornici že navezali stike, kar bo prav gotovo koristilo tudi ljudem ob meji."

Omenili ste ljudi ob meji. Ob obisku Árpáda Gőncza v Sloveniji so prekmurci Madžari večkrat poudarili, da so zadovoljni s pomočjo dveh sosednjih županij, kar pa ne velja za pomoč in sodelovanje na državni ravni. Ali lahko dve

smešno. Zaradi tega sem čutil za svojo dolžnost, da seznanim z našim stališčem tudi tisk. Zaradi tega sem sicer imel nekatere nevšečnosti, toda tudi to spada k politiki."

Ste velik pristaša regionalnega sodelovanja. Kakšne (nove) možnosti sodelovanja

županiji prevzameta naloge matičnega naroda, saj vemo, da imajo te tudi finančno plat?

"Menim, da ni treba razlagati, da je pomoč Madžarom v Sloveniji naša dolžnost, toda ne le naša, temveč tudi dolžnost vlade, kajti v trenutnih gospodarskih razmerah nismo kos vsem nalogam. Pomoč prekmurkim Madžarom bi morala zagotoviti vlada, seveda naj bi pri tem sodelovala z nami. Toda v koordinaciji je še veliko razpoka. Mene osebno prizadene, da vlada ne koristi naših informacij."

Kar se tiče brezposelnosti, je v Železni županiji najbolj prizadet Monošter z okolico, torej tudi slovensko Porabje.

"Zelo žalostno je, da je prav tisto območje, kjer se je pojavila visoka tehnologija s tovarno General Motorsa, najbolj prizadeto, kajti ima skoraj 11 % brezposelnost. Še bolj

žalostno je, da to prizadene tudi pripadnike manjšine. Rad bi pa poudaril, da vzrok brezposelnosti ni v tem, da je to narodnostno območje, temveč v tem, da ima mikroregija neprimerno gospodarsko strukturo. Rešitve vidim v podpiranju podjetništva in ustanovitvi majhnih obratov. Že se dogovarjamo za nova delovna mesta, kajti stečaj tovarne svile v Monoštru je pretresel vso regijo."

Kakšno vlogo bodo imele manjšine v Evropi brez meja?

"Če mora nekdo 'prostiti nebesa', naj se čimprej uresniči ideja skupne Evrope, potem so to prav manjšine. Kajti v skupni Evropi naj ne bi bilo državnih meja, naj bi bila grajena na regijah. In če ne bo več mejnih črt, potem tudi o manjšinah ne bomo več govorili. Vsakdo bo živel svoje naravno življenje."

-MS-

PRIPRAVE NA VOLITVE V SLOVENIJI SO STEKLE

Volitve za predsednika države in parlament so razpisane za 6. december. Potem ko je Skupščina Slovenije sprejela še zadnje volilne predpise, se je volilna kampanja političnih strank in kandidatov za podporo in glasove volivcev pričela s polno paro.

Te dni so predkandidacijski shodi, zborovanja in konvencije političnih strank, ki izbirajo svoje kandidate za volitve in iščejo podporo med člani in simpatizerji svojih strank. Čas za vlaganje kandidatnih list za volitve v državni zbor in za predsednika države se bo namreč iztekel 11. novembra. Zanimivo pa je, da politične stranke zaenkrat svoje kandidate

na kandidatnih listah še "skrivajo". Očitno gre za posebno taktiko, da nobena od strank prehitro javno ne izda svoje kandidatne liste za posamezne volilne enote oziroma okraje, ker bi s tem omogočila nasprotnim strankam, da daje na kandidatne liste v istih volilnih okrajih še "močnejše" protikandidate. Precej drugače je z izbiro in nominiranjem kandidatov za predsednika države. Kandidatov je že doslej veliko, večina strank je možne kandidate javnosti predstavila že pred razpisom volitev. Lastnih kandidatov za predsednika nista predložili le Socialno demokratska prenova (SDP) in Zeleni Slovenije (ZS).

Tako je doslej predlaganih kar osem kandidatov. Slovenski krščanski demokrti (SKD) so na osmih volilnih konvencijah med tremi možnimi predlogi z večino glasov izbrali za svojega kandidata Ivana Bizjaka, Slovenska ljudska stranka (SLS) kandidira dr. Stanka Buserja, Liberalno demokratska stranka (LDS) dr. Ljuba Sirca, socialdemokratska stranka (SDSS) Franceta Tomšiča, Narodno demokratska stranka (NDS) Alenka Žagar-Slana, Socialistična stranka (SSS) Darjo Lavtižar-Bebler, Demokratska stranka (DS) pa Jelka Kacina. Milan Kučan, sedanjí predsednik predsedstva Slovenije, se je odločil, da kandidira kot

nestranski kandidat, torej s podporo najmanj 5000 volivcev. Že doslej je zbral prek 40.000 podpisov državljanov na posebej predpisanih obrazcih, kar kaže na veliko popularnost.

Seveda pa se prava predvolilna bitka ne naklanjenost volivcev šele začne. Vse kaže, da ne bo manjkalo običajnih

predvolilnih obljub kandidatov in strank, pa tudi za kakšne nizke udarce in različne afere bo gotovo poskrbljeno.

V vsakem primeru postaja v mladi slovenski državi vse bolj pestro, zanimivo in napeto. Sicer pa drugače pred volitvami pravzaprav niti ne more biti.

Geza Bačić

V spomin Tiborju

Nepričakovano in tragično nas je zapustil. Nikoli več ne bo igral z nami na nogometnem igrišču. Pogrešali bomo njegov nasmeh, dobro voljo. Usoda je neusmiljena. Tibor Trajbar je bil star 22 let ko je v tragični nesreči izgubil življenje.

Za zmeraj nam bo ostal v spominu.

Nogometaši iz Števanovec

FESTIVAL V MARIBORU

OTROK V PRAZNIČNEM LETU

Prejšnji teden je bil v Mariboru 30. festival z naslovom *Otrok in umetnost*. Tokrat je bila tema umetniških programov in strokovnega posvetovanja *Mladi v svetu ljudskega izročila*. Festivala so se udeležili tudi porabski Slovenci. V sredo, 11. novembra, so v lutkovnem gledališču nastopili lutkarji z Gornjega Senika. Predstavili so igro *Ko se ptički ženijo*. V umetniškem programu v dvorani Union pa so učenci osnovne šole z Gornjega Senika "betlehemizirali". Popoldne je bilo strokovno posvetovanje v zeleni dvorani Pedagoške fakultete. Na posvetovanju je etnologinja Marija Kozar-Mukič prebrala prispevek o Otroškem prazničnem letu v Porabju. Na kratko bi vas radi seznanili z vsebino tega referata.

Otroštvo porabskih Slovencev - pred drugo svetovno vojno - se je končalo pri 12. letu starosti. Takrat so končali šestletno osnovno šolo in so morali delati na poljih ali oditi na sezonsko delo. Do šestega leta so bili otroci pasivni udeleženci ljudskega življenja, od šestega leta pa so se že lahko aktivno udeleževali različnih šeg. V večini primerov gre za koledovanje, kar so prvotno počeli odrasli.

Božični in trikraljevski koledniki (betlehemeške, trejkralji) so bili prvotno starejši moški, novoletni pa mladi fantje. Koledniki so sčasoma tudi v Porabju postali otroci. Koledovati so začeli dečki, trikraljevski koledniki so le v Sakalovcih lahko bila tudi dekleta. Koledniki na gregorjevo in lucijino pa so bili vedno otroci. Obhodniki - koledniki - obiskujejo hišo za hišo v vasi s pesmijo kolednico in voščijo srečo ter zdravje tudi v Porabju. Lucijini in novoletni koledniki deklamirajo.

Obhod GREGORJEVIH KOLEDNIKOV v Porabju poznamo le iz literature. Jožef KOŠIČ je leta 1846 opisal šego in zapisal dve "stari gregoraciji" (Svjet Gregor Doktor... in A,a,a, dnez je den Gregora). Okoli 12. marca sta v 19. stoletju tudi v Porabju hodila dva boljša učenca od hiše do hiše, pela kolednico in prosila darov. Pesmi in šego so Slovenci

prevzeli od Madžarov, Madžari pa od Nemcev.

LUCIJINI KOLEDNIKI so bili tudi prvotno otroci. Njihovo koledovanje je podobno obiskom "polazičev" v vzhodni in severni Sloveniji. Šega izhaja iz balkanskega prostora. V Porabju so trije 9-10 let stari dečki "ojdli kokodakati po kokodakanji". Koledovali so za obilno nesnost kokoši in so želeli obilnost tudi pri drugih živalih ter ljudeh. S poleni in/ali s slamo so prišli v kuhinjo, poklekli in voščili.

BOŽIČNO in NOVOLETO KOLEDVANJE iz-

haja iz predkrščanskih obhodov za konec leta. Kolednike je prvotno spremljal tudi duhovnik, saj so prinašali božji blagoslov. Od Lucije do Božiča "odijo po betlehemu" v porabskih vaseh trije 10-14 let stari fantje - božični koledniki ("betlehemešče, betlehemeške").

Na NOVOLETO jutraj tudi danes hodijo fantiči in moški "pozdravlat, friškat". Na Gornjem Seniku z mokro smrekovo vejo poškrbijo dekleta in ženske, v Sakalovcih, Števanovcih in okolici pa tepečkajo s spletenimi "krpači" (korbači). S kolednico želijo veliko zdravja in obilen pridelek v novem letu. NOVOLETNI KOLEDNIKI v Porabju deklamirajo kolednico in tudi tepečkajo ter kropijo. Šega je v prehodni fazi, istočasno so vključeni še moški in že tudi otroci.

TRIKRALJEVSKO KOLEDVANJE je nastalo kot dijaška šega v 16. stoletju. Nima predkrščanskega ali krščanskega izročila. Namen koledovanja je zbiranje darov. TRIKRALJEVSKI KOLEDNIKI, ("trejkralji") v Sakalovcih so bili 10-14 let stari otroci.

Ko odrasli opuščajo te navade in ko se s tem ukvarjajo le še otroci, je to znak počasnega umiranja šeg. Tako je tudi pri nas v Porabju.

-mkm-

Fotó: Anikó Székely

7. in 8. novembra je v Porabju gostovala gledališka skupina KUD-a Jožef Košič iz Bogojine. Predstavili so komedijo Žarka Petana "Gospod Evstahij iz Šiške".

ZGODOVINA DRUŠTEV V BETLEHEMI

Gvüšno se ešče spaumnite, ka sam pisala o zgodovini cerkve sv. Jožefa v Bethlehemu v Ameriki. Cerkev so postavili vogerski Slovenci, pauleg cerkvi so pa meli društvo (egyesület) tő. Svojo društvo so najprvin meli Slovenci, steri so bili evangeličanske vőre. Katoličanski pa evangeličanski Slovenci so se nej poštiivali med sebov. O tom tau leko štemo s "Spomenici", v irki, stero so. 1917 leta vődali v Bethlehemu.

"K zgodbi naše fare sliši tudi zgodba Slovenskih društev. Najstarejše slovensko društvo je Prvo So. Bethlehemske betežne pomagajoče društvo. Začnolose je 4. jul. l. 1912. Fundament toga društva je naroden pa karitativen (betežne pomagajoči). Brez razlike vere more biti kotriga toga društva. Šteri so fundament toga društva, so meli najboša nekanenja, pomagati siromake betežne, pa tudi Slovence združiti. Nekaj pa jē ka je ne prav ino to je, ka se kotrige presiljavlejo v drügo versko cėrkev pri razni cerkveni slovesnosti: ti: pokapanji i. t. d.

Društvo je pa večini krivo našoj cerkvi. Radi notriposvidočimo, ka kotrige evangeliškoga vadliivanja so nam nikaj hüdoga vćinile ino se tudi v cėrkvi pošteno opo-našajo. Zato smo mogli društvu prepovedati vstop v cerkev. Lehko bi od toga več pisali, pa nas je sram. Mi smo želeli ino želejmo v mēri živet z društvom. Ali dokeč društvo ino društveni častniki ostanejo tak svoje glavni, je ne mogoče. Vsem farnikom je dobro znano, kak so se nešterne kotrige ne ednok nego večkrat v društvem gvant v cėrkvi ino pri sližbi božoj grdo opo-našale. Prosili smo, naj društveni častniki napravijo řed.

Prepovedali smo njim prestop v cėrkev. V cėrkvi ino v farnom listi smo povedali zroke zato

prepoved. Nikaj drügoga nej smo prosili, kak da naj častniki društva vu imēni društva požalujejo grdo delo nešterni kotrig ino za prišestnost dobro stojijo za řed. Toga so nej šteri vćiniti ino ka nemajo pri kotrigaj nikše valave se je skazalo pri pokapanji, kde je par kotrig na cintori plėvanoša šinfalo.

Za poštenoga farnika za naprej je samo edno valon: Ali napraviti řed ino mēr pri društvu, či pa nemrejo pa nej krej stopijo.

Društveni bratje, ali zais-tino ne vidite, kama pela to. Ali je nej škoda našega naroda. Ali naj celi slovenski narod trpi za par nikaj vredni pijancov ino par neprijatelov slov. kat.cerkvi?

Dokeč se razmere ne spremenijo, niden pravi katoličanec v eto društvo nesme. Farniki majo svoje farno društvo, štero ravno tak pomaga siromaka. Eto društvo se zovē Katoličansko slovensko farno pomagajoče društvo sv. Jožefa. Toga društva cio pomagati betežnoga, skrbeti njemi za dūšo (betežnoga morejo naznaniti diuhovniki, ka ga spovej), skrbeti tudi za dostojno pokapanje.

Oni šteri so društvo postavili, so bii imēniivani Judaši. Čüdnio je to, ka nam katoličanom je ne dovoljeno, ka smejo vćiniti naši evangeliški bratje. Kama to pela, bode prišestnost gučala. Sveti Jožef naj nas vodi do vekivečne sreče."

OD SLOVENIJE...

KONČNO PRIVATIZACIJSKI ZAKON

Po dveh letih dogovarjanj, odstopov in razmišljanj so v slovenskem parlamentu poslanci izglasovali zakon o lastninjenju. Družbena podjetja naj bi se tako privatizirala do poletja 1994. Vsi državljani, tudi tisti, ki se bodo rodili do 31. decembra, bodo dobili certifikate za okoli 300 tisoč tolarjev, tisti, ki niso zaposleni, 200 tisoč, oni z več kot 30 leti delovne dobe pa bodo dobili 400 tisoč.

Certifikat seveda ni denar, je le neke vrste papir, ki ga je mogoče zamenjati v delnice. Certifikata se ne da prodati, saj je zapisan na ime, zato ga lastnik lahko le zamenja za delnice. Certifikat lahko delavci spremenijo v delnice v lastnem podjetju ali pa tudi ne.

VRANITZKY ZA PARTNERSTVO MED SOSEDAMA

Prvič, odkar je Slovenija neodvisna, jo je obiskal prvi šef tuje vlade. Avstrijski kancler dr. Franc Vranitzky se je v Sloveniji mudil dva dni. Na Brdu pri Kranju se je pogovarjal s slovenskim premierom dr. Janezom Drnovškom, srečal pa se je tudi s predsednikom države Milanom Kučanom. Vranitzky je ob obisku, ustavil se je tudi v Mariboru, izrazil upanje, da bodo raznovrstni stiki med državama prerasli v partnerstvo.

TUDI ALBANSKI PREDSEDNIK JE BIL V SLOVENIJI

Rezultat dvodnevnega obiska albanskega predsednika dr. Salija Berishe v Sloveniji je bil dvojen. Državi sta se dogovorili o stalnem političnem dialogu in odprtju veleposlaništev, pa tudi o odkrivanju skupnih gospodarskih interesov.

Sklepno tiskovno konferenco sta albanski predsednik dr. Sali Berisha in slovenski predsednik Milan Kučan izkoristila tudi za poudaritev stališč o krizi na Balkanu, o čemer imata državi enaka stališča.

ŠTJA MATI BI MA NEJ SPOZNALA

Šli so na front, dapa ka so tam iskali, zaka so bili tam, tau štja zdaj na stare dneve ne vejo. Mogli so titi, takša je bila politika. Nad tejmi je bijo Fronca Pišti z Andovec, steri nam tapovej, kak je njim šlau na fronta pa v lagera.

"1944. sam daubo karto, ka rutjivati moram v Sombotel. Furt smo molili, samo aj dočas bojnej konec bau, dočas mo dja rutjivo. Tau je nej tak bilau. Pet mejsacov sam bijo v Sombotela, po tistim so nas v Šopron pelali. Odtec 45. leta vō na Nemško smo mogli titi na front. Zato ka te čas so Vaugri z Nemci bili. Kak maro, tak so nas pelali v bagauna, pa ranč tak smo vōgledali tū. Grintavi pa z raztarganim gvantom smo takši bili kak kaudištja nad Nemci. Stare pōjkše, ka smo meli tijste, smo mogli tazlōčati. Na mesto smo te nauve, avtomatične dobili. Tri tje-dne so nas včili kak tarbej s tejmi strejlati. Gda smo se že navčili, te so nas pelali na front, gde smo tri mejsace bili. Prvin kak bi na front prišli, pitali so nas kak štjemo biti. Z Nemci vtjūpar ali raznok samo Vaugri. Vsakši tau pravo, aj raznok baudamo. Zato, ka če bi Nemci bili za nami pa bi nej šli naprej, te bi nas oni strelili v rit. Če pa naprej bi šli, tam pa Amerikanardje. Tak ka smo mi raznok bili. Zaman smo mi avtomatične pōjkše meli, tri tje-dne pa kaulak so nas zgradili Amerikanardja."

Nej sta se bujali na fronta?

"Ka bi se bojo, vraga! Tam se nejga ka bujati. Če si glavau notra potisno v zamlau, te so te nej tas-

treleli, če si pa stau, te pa že tak vseedno bilau. Človek se samo vōjpo, ka de gulaubiš par vōja taleta pa ne zavadijo ga v rit.

Prvin kak bi nas zgrabili Amerikanardja, tak so strejlali, ka se je vse zemla trausila. Dostakrat sam že nej vedo, ka če sam mrtav pa sam že v pekla ali pa štja živēm. Nej tarbelo dosti čakati pa sam k seba prišo, gda smo rotjē vku-mas daržali tak, kak če bi nebo daržali, aj dola ne spadna. Sparvoga v Nemškom smo bili v lagera. Tri mejsace smo se mantrali v edno velki gauštji. S pikas-tim drautom so nas not-razagrajili kak maro. Na den dvakart smo dobili djesti, telko, ka bi štja ftičom nej dojšlo. Gda je dež iūšo, te smo čisti mokri pa blatni bili. Vačer smo pa na tau blatno zamlej spali. Viši smo pa telko meli, ka človek skur nej nauri grato od škrabanja. Če bi ma mati tam vidla, gvūšno ka bi ma nej spoznala. (H)la-ča so tak vijsala na meni, kak če bi je zato potegno gora, aj je vetar posiši. Naslejdnja sam že tak lačan bijo, ka vse kmica mi je bila pred očami. Človek na tisto prišo k seba, gda na rit spadno pa mokra so ma gratala (h)lača. Ranč ka samo diūša se djibala v nami. Sodakom nej tar-belo skrb meti na nas, zato ka ništja nej emo telko mauči, ka bi vujdti mogo. Za tri mejsace so nas odtec na Francousko pelali. Gda smo ta prišli, te je že tam več djezaro lūdi bilau, stere so na fronta zgrabili pa so je sē parpelali kak nas. Eno leto sam bijo tōj. V kasarnjo so nas notra gnali, gde nej okna nej dvera, dapa štja voda nej bila. Cejli den smo samo

MATERNA REJČ (23)

Frfnjaške

Za tiste, šteri vō na naus gučijo, tak pravimo, ka frfnjajo. Če stoj dosta marnjavi, ma leko vauči mečejo: Kā telko frfnjaš?

Že se s toga vidi, ka mi Slovenci frfnjanja ne moremo trpeti. Zato pa naša rejč toga nema. Tau ka bi ništarne reči vō na naus gučali. Kak napriliko Francuzi, šteri štiri frfnjaše (nosnike) majo (an/en, on, un, in l'enfant, le crayon, un, inconnu ptt.) Njim je tau lejpo. (Morem povedati, ka meni se tō vidi.)

Nosnike ali nazale so indasvejta slovanski geziki tō meli. Med njimi slovanski gezik tō. Depa zveksōga so skor vsi slovanski geziki tau svojo nazalnost že več stau lejt zgūbili. Tomi procesi čednjaki tak pravijo, ka denazalizacija (skrb mejte, nej denacionalizacija, ka je pa gnesnaden v divati ali modli!). Na graubo povedano, mi smo meli dva frfnjaša. Nazalni so bili naši o-ni pa e-ni, v takšoj formi, ka so cuj dobili konzonante "m" pa "n". Gnesden te glas dopišemo z dvej literi, depa zaistino je tau en glas būu.

Pa vejte, ka je interesantno? Tau, ka smo tistoga ipa te frfnjaše - kak kakše jezikovne viruše - prejkдали Madžarom, šteri je lepau tadale nūcajo, zdaj že več stau lejt. Če vzememo prvo takšo rejč: goba. Tau rejč smo indasvejta tak nūcali ka: ggoba. zavolo té klukice pod "g" smo go približno izgovardjali: gomba. Skor tak kak gnes madžarski, samo nej z "a", liki "á" na konci. Ali pa naša rejč "doga", staroslovanski "donga", šteri Vaugri zdaj tō tak nūcajo (donga), kak so jim naši stari stari starci prejkдали. Ranč tak sobota - szombat, petek - pēntek, sreča - szerencse, golob - galamb, sveti - szent, kokolj - konkoly, obroč - abroncs, krog - korong, greda - gerenda ptt. Tau pa znamenjuje, ka so Madžari te frfnjaše (nosnike) mogli prejkvzeti od nas že pred denazalizacijo v 12. stoletji, prva kak smo Slovenci pa drugi Slovani tē nosnike zgūbili.

Eške eno slednjo peldo. V porabskom slovanskem guči mamo takšo rejč tō, v šteroj bejdvej formi leko najdemo. "Red" kak v Red delati pa "renda", kak v Kosci so duge rende kosili. "Red" je naša prava porabska beseda. Prva, kak bi stoj brodo, ka "renda" pa je prasllovanska (ósszláv), naj povejmo, ka na žalost nej. Ali pa ja. Vaugri so go prejkvzeli od nas pred 12. stoletji, mi smo go pa nazaj vzeli, povejmo, v 19. stoletji.

Leko, ka je tau bila - denacionalizacija denazalizacije?

Fr.M.

ležali. Tak "dobro" mi štja zdaj neda. Pred zimau je tak bilau, ka nas domau pistijo. Zato so nas vō iz kasarnje djali v šatore. Potistim so si pa dōjn zbrodili pa so nas nej pistili domau. Cejlo zimau vanej smo spali v šatora.

Prvin kak bi domau šli, leko smo pisali pismo domau, ka živēmo. Doma so samo te zvedli, ka štja

živēm. Nej na doudja po-tejn so nas pistili domau. Ranč vižan bila, gda sam domau prišo. Dosta sam se mantrau v bojna pa tau zdaj na stare dneve poz-nam. Zato sam pa zdaj takši kak edan kaudiš," pravijo pa si na rutjē pa na naugo poglednajo.

K.Holec

PORABSKE DRUŽINE

DOMA JE NAJLEPŠE

Etak si premišlava na Gorenjom Seniki edna starejša ženska tü. Julija Rumpler so 85 lejt stari. Živčjo na Janošovom breggi. Sploj lejpo, staro hišo majo. Kak so povedali, je ta hiša že skurok 200 lejt stara.

Sami živčta, ali pa mate koga? pitam pošteno staro žensko.

"Že 25 lejt živem sama. Mož mi je pred 25 lejtami mrau. Gnauk svejta je ta iža glasna bila. Meli smo 5 mlajšov, 3 pojbe pa 2 dekle. Že davnik so vsi odišli z doma. Dva pojba živčta v Angliji, eden pa v Gyiri. Dekle so tü odišle. Edna - Marija - je baugi vala, skrajek. Tuj v Varaši živč. Ta druga pa tü v Gyiri."

Vi ste že sterejša ženska. Kak si pa kaj not küpüjete? Küjate doma?

"Ge ne morem not v ves ojditi. Malo je daleč. Istina, ka je župan paut dau asfaltirati, tak ka zdaj do cerkvi pa do baute fajn paut mamo, nej trbej v blata ojditi. Za mé je pa tau itak žmetno, zatok ka je breg pa daleč je. Baugi vala vsakši den dobim toplo (h)rano. Es domau mi prnesčjo. Tau je trnok lepau, ka se ves briga za stare, ka nas ne nja zapiščene. Tau je trnok dobro, ka vsakši den oprejo namč dvera, gda prnesčjo obed."

Kak pa zajtrik pa večerja?

"Ge sam že stara, meni že dosta nej trbej. Večkrat obed ostane pa mi je za večerjo tü zadosta. Že sam vam prajla, ka Baugi vala, edno dejte mam v Varaši. Marija vsakši keden pride pa mi doste dobroga prnesč. Tak ka za zajtrik, za kakšo güžino od kedna do kedna mam. Ona mi fajn peče, nosi mi sir, klobase, sad. Najbole rada mam banane."

Zdaj, gda ste že 85 lejt

Večkrat tak pravimo, ka gde človek živč, ne vzeme vpamet, ka je poleg njega lejpo ali grdo. Vcuju se nam navčijo oči k tistomi, ka vsakši den vidimo poleg sebe.

Od Porabske pokrajine tihinci pravijo, ka je začüdo lejpa. Mi, šteri tü živčmo ranč tak cenimo našo pokrajino, kakoli vidimo pa preživemo nisterne teškoče tü. Brodimo si samo na naše bregé ali pa rastrošene hiše. Pa itak. S tem vred nam je najlepša ta zemla, zatok ka je tau naš dom.

Julija Rumpler pred svojo ižo

Djurin križ na Janošovom breggi

stari, ste si nej brodili, ka bi šli k šteromi deteti. Tam bi vam nej baukše bilau?

"Nej, nej moje dejte. Tačas, ka mo se mogla sama opraviti, nemo nikam. Ge se samo doma dobro mam. Doma je najlepše. Pogledni tüj kaulagvrat. Lejpa dolina kaulagvrat, dober luft, slobauden si. Meni je na svejti tüj najlepše."

Gnauk sam betežna gratala. Drugo je nej bilau znak, mogla sam v špitla titi. No tau je za mene biu

pekeu. Dva dni sam samo ostala. Nikak mi je nej pašalo. Telko sam se molila doktorom, ka so me domau pistili. Injekciona so mi spisali pa sem je tüj doma dobila. Gda sam prišla nazaj domau, na polonje sam že zdrava gratala."

Gda sam prišla es k vam, te sam ranč tüj najšla vašo varaško (h)čer. Vi stojite na dvorišči, ona pa fejs dela, ka ji vi komandirate. Tau furt tak de, gda ona pride k vam?

"Ona je dobro dejte. Vse mi sčisti, vse mi napravi. Gnes sva zimske okne gor klale. Potem va pa grauzdje mlela. Vidite, ka tüj lepi lugaš mam pa se mi škoda vidi ta zanjati. Tačas ka tüj živem, more biti se v reda."

Ka pa iz Anglije pa iz Gyira kaj pridejo sinauvi pa (h)čeri?

"Baugi vala, vsakšo leto večkrat mam priliko z njimi biti. Pridejo gnauk eden, gnauk drugi. Vsi majo držino, mlajše. Vejte kak

so mlajši radi tüj? Cejli den lejčejo po travnikaj. Gnauk sam je gledala, ka delajo. Vidim, ka po kolenaj odijo po travi, ne vejo kak bi se veselili toj lepoti, ka se tüj najde. Od zranka do kmice so bili venej, največkrat so je gesti tü žmetno nut sprajli."

Vi ste v cejlom svojom življenji tüj živeli na Gorenjom Seniki?

"Tuj sam se narodila, tüj živčm od tistogamau. Mož mi je tü s Senika biu. Na njegvo domovino sam se oženila. Gnauk nama je doj zgorejla ta iža. Nazaj sva go popravila, gnesdčn tak stoji, če rejsan že tüj pa tam moremo stenč podlagati. Moj mauž je študance kopo. Stoga sva živela. Nevarno delo je študance kopati. Nej samo tüj v vesi, vsenakraje je odo delat. 62 lejt star je biu, obetežau pa je mogo rano mrejt."

Na Janošovom breggi je prvin dosta iz bilau. Zdaj pa dosta doj porüšeni, tazanjeni iz videti. Gazdandje so se doj v ves ali pa v Varaš pa vsenakraje znosili. Mislim, tau vas tü boli.

"Dosta držin se je vkraj znosilo. Daleč njim je bilau na bus ojditi. Nej so vüпали tüj ostati. Zdaj pa dosta iz tihinci doj küptijejo. Nister ni so si lepau obnovili stare iže pa so se es znosili. Vlekla je njij ta lejpa pokrajina."

Mislite, ka gnauk naši, šteri so odišli, pomaleg nazaj pridejo, pa do iskali svojo erbo?

"Gvüšno. Najoprvin tisti, šteri so najbole daleč. Poglednite tüj pri mojoj iži tisto lepau vönpravleno staro ižo. Tisto je eden seniški človek dau obnoviti, šteri živč v Angliji. Na stare dni tüj ščč živčti. Najlepše bi tau bilau, če bi naši prišli nazaj. Zatok ka je doma najlepše."

Irena Barber

... DO
MADŽARSKEPozor!
Natečaj!

Kuratorij sklada za narodne in etnične manjšine razpisuje natečaj za:

1. narodnostne ljubiteljske skupine, ki praznujejo v tem letu 10., 20., 30. ali kakšno okroglo obletnico svojega delovanja in ki se lahko prijavijo (ali jih lahko predlagajo) za jubilejno nagrado.

2. denarno podporo lahko zaprosijo lokalni ali regionalni študiji (tudi kabelske televizije), ki pripravljajo oddaje v maternem jeziku, imajo ustrezne strokovnjake in zagotavljajo stalnost oddaj.

3. enkratno podporo lahko zaprosijo manjšinski umetniki, ki na visoki umetniški ravni življenje in tradicijo svojega naroda,

4. enkratno podporo lahko zaprosijo (ali jih lahko predlagajo) novinarji, ki so zaposleni pri manjšinskih časopisih in ki so objektivno in pošteno obveščali, s čimer so pripomogli k mirnemu sožitju narodov,

5. avtorski honorar za kratko igro v materinem jeziku (za vrtce ali nižje razrede osnovne šole), ki je prilagojena učni snovi.

Rok za vložitev

(od 1. do 4. točke): 1. december 1992

(5. točka): 1. marec 1993.

Formularje dobite pri Skladu za narodne in etnične manjšine, 1055 Budimpešta, Kossuth tér 4. III/61.

Za podrobnejše informacije se obrnite na Zvezo Slovencev.

GREGOR GRIČ

JESENSKI SPOMINI NA POLETNO BUDIMPEŠTO

VSEENO SEM OSTAL

(Tretje, predzadnje nadaljevanje)

Neke vrste grožnje, pa ne vem, komu naj bi bila namenjena, da bom naslednji dan odpotoval iz Budimpešte, nisem udeležil. Pa ne zavoljo prepričevanja prijazne Ksenije, niti ne zavoljo političnih dogodkov, marveč zaradi gospodinje, ki je skrbela za hišo, v katero so me napotili na televiziji in sem postal njen stanovalec za eno noč. Gospodinjo je zanimalo, če imam načrt mesta. Seveda sem skočil do "katre" in prinesel tako velik zemljevid Budimpešte, da so bile na njem vse ulice in uličice pa še nove povrhi, ker so jih lepo število po "demokracijskih spremembah" preimenovali. Najpogostejše so dobile nekdanja imena, so mi povedali poznavalci.

Potem ko sem prijazni gospé razložil, kam moram naslednji dan, se je izkazala kot resnična poznavalka vsemesta, rekoč: "Glejte, tu smo zdaj. Zapeljete se na glavno cesto in se peljete, nič kaj dosti ne zavijate, ampak se držite glavne ulice. Tako se pripeljete brez težav na Eržebetin most, prečkate Donavo in namesto, da bi zavili proti Blatnemu jezeru, torej proti svojemu domu, se peljete naravnost in pripeljete do Novotela, ob katerem je mednarodni kongresni center. Nazaj pa enako in poiskusi velja ..." Moral sem uporabiti vse svoje znanje madžarščine, da sem gospodinjo razumel, ker sem pomoč pri prevajanju odklonil.

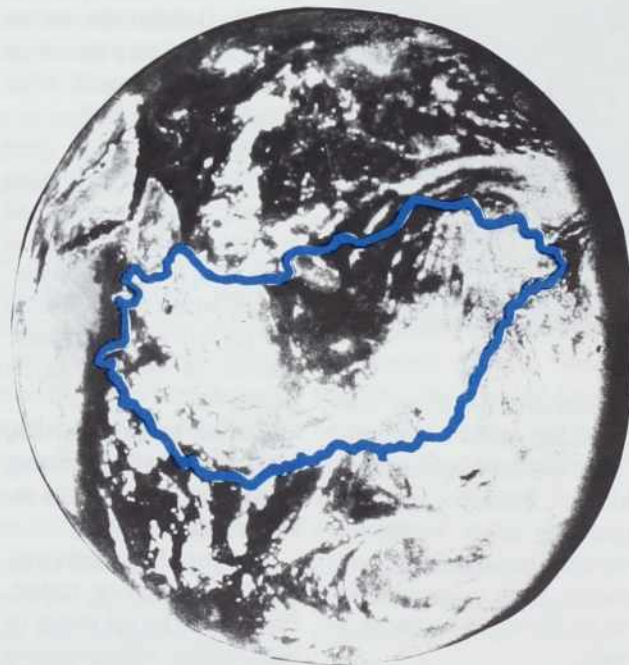
"Bomo videli, kako se bom odločil, verjetno pa se ne vrnem," sem trmoglavil in se poslovil. Na enak način me je poiskovala prepričati Ksenija, vendar sem bil vsaj na zunanji prepričan, da naslednji dan spremljam kongres, pošljem poročila za TV in radio Maribor, in se poslovim od pregrete Budimpešte. Seveda tega nisem povedal niti Kseniji, ki bi bila gotovo razočarana nad mojim ravnanjem, niti Milivoju v svežem veleposlaništvu, kjer smo zobali grozdje.

"Jutri na svidenje!" smo si rekli, jaz pa sem se odpeljal proti mednarodnemu kongresnemu centru po akredi-

tive. Nič pretresljivega razen "majhne napake": na Ksenijino vprašanje, ko je poklicala iz veleposlaništva v tiskovno središče ali me imajo na spisku tujih poročevalcev, so ji odgovorili, da sem v računalniku. Milivoj ne bi bil Milivoj, če ne bi dodal: "Pohiti, da te ne zbrisejo iz računalnika!" No, iz računalnika me niso zbrisali, v tiskovnem središču pa zame tudi niso vedeli, ampak so rekli, da na spisku sicer nisem, me pa bodo pripisali. V roke sem dobil kup dokumentov in materialov, prijazna gospa pa me je prosila, naj na listek napišem svoje ime in priimek, da ju bo lahko natančno prepisala na mojo uradno priponko, ki mi bo omogočala vstop v kongresni center, "ker bo," je rekla, "jutri stroga kontrola zaradi uglednih gostov". Ker podobnih priponk ne maram, kontrola pa je bila res stroga, sem plastično dokazilo, da sem novinar, moral pokazati kar dostikrat. Mi je pa naslednji dan uspelo prepričati varnostnika, da me je pustil skozi vrata, kjer je prišel pred-

hvaležen kolegu Radu Časlu, ki me je kar pod roko odpeljal do mize in povedal: "Tu imaš lepo mesto, darilo Zavarovalnice Triglav, in prijetno se imej!" Verjetno sem bil videti res precej žalosten, pa me je varnostnik spustil tudi nazaj v kongresni center, čeprav sem videl, da je vse druge napotil proti glavnemu vhodu.

Toda glej ga, zlomka, sem pomislil, saj bo treba nazaj do stanovanja, torej po obratni poti, kot mi jo je razložila gospodinja. Do Novotela sem se pripeljal mimo veleposlaništva in še ne vem kje, zato mi je bila pot na drugi rob mesta nova in prva. "Neumni in zaljubljeni imajo srečo, bo že nekako," sem pomislil, ko sem se sedel v "katro", čeprav nisem bil prepričan, ali sem neumen ali zaljubljen, kajti bilo je grozljivo vroče. Verjeli ali ne, brez posebnih peripetij sem se pripeljal do "svoje" hiše, se hitro v bližini oskrbel s hladnimi pijačami in časopisi in mrtvo utrujen kljub soparni vročini zaspal. Prespal sem željo, da bi zvečer popil kavo

sednik vlade József Antall. Potožil sem se mu, da grem v avto po svinčnik, ker sem svojega (svinčnik) izgubil, bil pa mi je drag spomin na moravski Klepet pri vas doma s predsednikom Milanom Kučanom.

Dolgo časa sem bil

in pojedel doboš torto pred najbolj znano budimpeštansko slaščičarno Gerbeaud na Vörösmartijevem trgu.

Razen prej opisanega primera, kako sem izgubil svinčnik in prepričal varnostnika, da me je spustil

Naše pesmi (37)

SNOČKAR SEM
JAZ VULOVINI BIU

Snočkar sem jaz vulovini biu,
pri mojej Micki so me vlovili,
grozno so me zvézali,
k črnomi gradi odegнали.

Civilski gvant so mi dojrazlekli,
sodački gvant so mi goroblekli,
tou svejklo sablo spasali,
tou črno pükšo vu rouke dali.

Jaz paj morem na vafti stati,
od svoje drage premišlavati,
tak žalosno bilou moj srce,
ali kama koli po svejti gre.

Edno pismo sam napiso,
svojimi oči domou pošilo,
svojimi oči, materi,
do svoje lubce zalublene.

Oča so na pragi stali,
drouvne pisme so zberali,
oča pisme zberajo,
ali mat' se nemilo jočejo.

Deca prelublana zbrište si skuze,
ne čakajte vi vašega očo domou,
njega so zagrnole te velke bolečine,
mogo je zeti od svejta sloboud.

(Gorenji Sinik)
-mkm-

skozi strogo varovana vrata, se na kongresu ni zgodilo nič tako zanimivega, da bi bilo vredno zabeležiti nekaj mesecev kasneje. Nekaj "reklame" mi je naredila kolegica Jolanda, ki je poročala za Murski val in povedala, da pišemo poročila v tiskovnem središču, v katerem ni niti enega pisalnega stroja. To je bilo le deloma res, kajti ko je ona to govorila po radiu (v živo, seveda), so prinesli štiri pisalne stroje. Nekaj, zdi se mi da dva, tudi zame in nekaj za druge poročevalce. Zame so namreč primerni le "kmečki" pisalni stroji, kar pomeni, da niso električni in ne vem kaj še vse, ampak da se lahko pošteno udari po tipkah. In? Zelo preprosto, moja "kmečka" stroja in dva električna vsi po vrsti so bili vsaj malo pokvarjeni. Nekaj pa je bilo v tiskovnem središču le dobro: ni bilo vroče in telefonske zveze so delovale brezhibno.

Morda je zanimiva dogodivščina z novinarske konference. Neki "tečni" kolega je za vsako ceno želel izvedeti, koliko delegatov se je zbralo na kongresu. Odgovora, vsaj zadovoljivega, ni dobil, zato je "ponudil neumno vprašanje", ko je dejal: "Koliko pa je sedežev v

dvorani?" Povedali so mu, da nekaj čez 1600. "No, če odštejemo goste, bo tam okoli 1400 do 1500 zbranih," si je sam pomagal. Verjetno je bilo res tako, zvedeli pa smo vseeno, da so prišli iz 36 držav iz vseh koncev sveta.

Kongres se je, kot že zdavnaj veste, zelo uspešno končal, razseljeni Madžari pa so se vrnili, od koder so prišli.

Da iz Budimpešte ne bom "pobegnil", ker sem stanoval "bogu za hrbtom", sem sklenil med govorom premiera Józsefa Antalla, na večerjo, na katero sta me povabila veleposlanik Ferenc Hajos in žena Marija, pa vseeno nisem upal, da se ponoči ne bi kje "izgubil". Sicer pa je to tudi poglavitni razlog, da "nadaljevanke" ni konec danes, ampak je bo "zmanjkalo" čez štirinajst dni. Tedaj bom opisal "srečanje" in "pogovor" s kolegom iz novosadske televizije in tudi, kako se mi je v Budimpešti vse izšlo na sedem. Celó v hotelu Béke (Mir), kjer sem zamenjeval marke za forintne in hkrati ob čakanju ugotovil, da tu res vedo, "koliko je ura", kajti na zidu imajo toliko ur, koliko je celin, vsaka pa kaže tamkajšnji čas. Če sem seveda dobro videl, kajti vročina bi mi lahko "naškodila".

NAŠA VAS

Gornji Senik leži na zahodu Madžarske, stisnjen med avstrijsko in slovensko mejo.

Je del Porabja. Pokrajina je čudovita. Glavna cesta se vleče v dolini od Békavaraša skoz Krbilaškoga in centra do Ciganjske gasi. Okrog so hribi, gozdovi, tu in tam ob cesti hišice.

V središču vasi je vse na kupu, šola, cerkev, trgovina, gostilna, pošta, vrtec, kulturni dom. Tudi jaz živim tu.

Vas se v zadnjih letih precej razvija. Dobili smo vodovod, lahko smo naročili telefon, ki ga bomo dobili l. 1994. V

Naša vas leži v zahodnem delu Madžarske v Železni županiji. To je največja vas v Porabju, začena se pri Békavarašu. Če gledamo na desno vidimo Janezov breg, na levi strani pa Grebenšček. Imamo dolino, ki ji pravimo Hampo. Stari vaščani govorijo slovensko narečje, otroci pa se učimo knjižni jezik. V središču so trgovina, pošta,

Soboto in na Janezov breg ni več treba hoditi po blatu, ceste so asfaltirane. Imamo že tri trgovine in štiri gostilne. Meja je tudi vsak dan odprta, lažje se srečujemo s slovenskimi prijatelji. Imamo pevski zbor, plesno skupino, lutkovno skupino, slovenski klub, športno ekipo itd.

Vedno več tujcev obišče našo vas. Upam, da je naša vas tudi njim tako všeč kot meni.

Kristjan Mižer
OŠ Gornji Senik

gostilna, šola in menza. Ta vas se vedno bolj razvija. So razne stvari, katerih prej ni bilo. Na primer: telefon, vodovod, asfaltirane ceste. Lani so postavili spomenik, ki stoji ob cerkvi.

Naša vas je zelo lepa. Rada živim tu.

Eva Nemet
OŠ Gornji Senik

RAD HODIM V ŠOLO, POVEDAL VAM BOM ZAKAJ

Rad dobivam dobre ocene in hodim h krožkom. Šolske prireditve so mi zelo všeč. Rad imam nekaj učiteljev in učiteljic. In še zato, da, bom lepo vzgojen in pameten, ko bom odrasel.

Ampak, priznati moram, če dobim slabo oceno, potem vse to ne drži.

Žolt Bajzek
OŠ Gornji Senik

Pošta

Naša pošta je odprta ves dan. Pri okencih oddajamo priporočena in letalska pisma, telegrame in pakete. Lahko kupujemo znamke, razglednice, dopisnice in nakaznice. Po pošti še pošiljamo denar. Mi otroci radi hodimo na pošto, saj lahko kupimo tudi bombončke in žvečilni gumi. Lahko telefoniramo na pošti in v telefonski govorilnici.

Adrijan Takač
OŠ Gornji Senik

Angleška ljudska MOJA LJUBA MUCICA

Moja ljuba mucica
mehek, topel plašč ima.
Če je nisem dražila,
ne stori nič hudega.

Nič za rep ne cukam je,
tudi drugim je ne dam,
moje mile mucice -
mirno z njo se poigram.

Tukaj naj sedi lepo,
ji bom dala mlekeca,
rada me ima srčno,
vedno pridna sem bila.

VEŠ - VEM

RASTLINE SE LAHKO GIBLJEJO, ŽIVALI LAHKO MIRUJEJO

Navadno je vedno tako, da živali lahko mirujejo samo takrat, ko počivajo ali spijo. Drugače se živali gibljejo, in sicer nekatere plezajo, druge se plazijo, nekatere skačejo, druge letajo itd. Poznamo pa seveda tudi take živali, in to vodne, ki plavajo.

Tako se živali prav po tem razlikujejo od rastlin. Saj so rastline s svojimi koreninami vrasčene v tla in se ne morejo premikati.

No, pa vedno le ni tako. V naravi poznamo primere, ko se rastline lahko premikajo. So živali, ki so vse svoje življenje na istem mestu in se torej ne premikajo.

Če pogledamo plodove nekaterih dreves, javorja ali lipe, ugotovimo, da imajo plodove s širokimi in lahki krilci. Veter jih nosi po zraku in močnejši veter jih lahko odnese kar precej daleč od matičnega drevesa. Ko tak plod najde ugodno podlago na tleh, kamor pade, na istem mestu drugo leto vzklje novo drevo. Tako se ta drevesa s svojimi krilatimi plodovi lahko razselijo daleč naokoli.

Seveda poznamo tudi take rastline, ki znajo plavati. Predvsem v jezerih in morjih so rastline, ki so sicer zelo drobne in plavajo, pravimo jim alge. Zaradi tega, ker so zelo majhne, jih s prostim očesom zelo težko vidimo. Prav gotovo, da jih je toliko, da bi jih kar na tisoče lahko zajeli že v enem kozarcu vode. Alge so seveda brez korenin, čeprav so rastline. Ker jih vodni tok nosi, potujejo vse življenje.

No, pa to niso edine izjeme. Poznamo še mnoge druge posebnosti. Na primer v morju žive živali, ki nikoli ne hodijo in se ne premaknejo s svojega mesta, tudi ne plavajo. To so predvsem morske vetrnice in spužve. Oboje so zelo trdno pritrjene na kako skalo in se vse življenje ne ganejo. Hrana torej mora priplavati k njim, v njihova usta. Vetrnica ima okrog ust neke vrste lovke z dokaj strupenimi ožigalkami. Ko ribica priplava v njeno bližino, jo ovije z lovkami in zastrupi z ožigalkami. Ko je ribica omamljena, si jo kar porine v usta in tako se hrani. Take živali v morju torej mirujejo, so pa raznobarvne. Ko jih tako gledamo v morju, dobimo občutek, da je to pisani travnik.

PORABJE IZ OBJEKTIVA

Foto: Sándor Roth

KAJ MISLITE?

O SLOVENSKIH ODDAJAH

"Kak se vam vidijo Slovenski utrinki?" smo pitali naše bralce. Slovenski program na vogrski televiziji se je začno 10. oktobra. Zdaj so že 3 oddaje za nami. Moramo pa povedati, da smo v Monoštri težko našli lide, ki so znali za nje pa so je gledali.

Karči Bajzek:

"Mena se spoj vidijo. Ge si vsakšno drugo soboto ta sedam pard televizijo pa poglednam tau oddajo. Bilau bi dela, dapa ge si telko časa furt vzeman, ka poglednam. Z žanavu vret obadva sva Slovenca pa nas zanima (érdekel), ka se godi v Porabji. Dotejgamau lústvo tak nej vedlo, ka tū na Vogrskom živijo Slovenci. Moja daržina že tū v Varaša živé pa na rejta demo vō v ves. Spoj smo radi, gda v televizijona spoznjane vidimo. Dobro bi bilau, če bi oddaja malo dukša bila kak pau vōre. Dapa če tau vzemamo, ka dotejgamau smo nej meli oddaje, te dja tak mislim, ka se moramo veseliti tau pau vōri tū."

Ana Lovenjaška:

"V novina sam štejala, ka bauda ta oddaja. Dotejgamau so samo Hrvati bili v televizijona, dobro ka zdaj mi Slovenci smo tū notra. Lopau je bilau, gda so plesalce kazali z Gorenjoga Senika. Dobro je bilau nazaj brodit na tiste cajte, gda smo štja mladi bili. Zdaj v zima je dobro, ka pard podnaun je ta oddaja, zato ka zdaj vsakši čas ma. Dapa vleta, gda več dela bauda, te bi baukše bilau, če bi večer bila. Zato ka lústvo, steri na vesi živejo, tauga reda majo največ dela. Dobro bi bilau, če v tiste oddaje, stere štja potejn pridejo, več lústva bi nastaupalo. Steri bi parpovejdali od tistoga, ka se je z njimi zgodilo v živlejnji."

Mariška Dalošvöldji:

"Dotejgamau sam štja vsakšno oddajo vidla. Sama sam, ka bi drugo delala. Ovak tū gledam televizijo, kak bi pa vōnjala, gda nas Slovence vidim. Samo edna baja dje. Tista žena cejli cajt knjižni gezik guči, mi pa s tistoga samo malo razmejmo. Tau oddajo za nas, za vogrske Slovence redijo, te pa zaka ne gučijo tak, kak mi doma. Spotkar zaman spisano vogrsko, dja sam že tū starejša pa tisto ne vidim. Dapa ovak se mi oddaja vidi."

NIKA ZA SMEJ

Vse kreda dobi

Sigoran človek je te Viktor

V taum modernom svejti že gestejo takše pisarne (irodák), gde pare vküp spravljajo. Povejmo, če se stoj šké oženiti, samo more poiskati takšo mesto, more povedati, kakšo ženo bi rad emo, pa za ednomalo že telefonirajo, ka je žena tūj.

No, naš Pejpi, te stari žvrgolin se je tū etak prsiljeni biu ženiti. Tak velki štrik je biu, ka so ga dekle več nej stele. Etak je pa gor poisko tau mesto, gde me pomorejo ženo ziskati. Eden den ga zovéjo, ka je žena tam. On se poberé pa dé v pisarno. Tam stoji tá vōodebrana. Of pa etak pravi: "Gospaud! Tūj je tá ženska. Bogata, čedna, ešča s klavirom (zongorán) tū vej špilati."

Naš Pejpi pa zdaj etak pravi: "Dobro, dobro. Samo edno velko falingo pa ma. Nej ste vidli, da tá ženska šanta?"

Of pa zdaj etak pravi: "Šanta, šanta. No, vi tau nika ne razmejte. Zboridite si, če bi zdravo žensko vzeli za ženo, pa bi se, povejmo, zgodila edna nesreča. Ženska bi prišla v špitale, v sanatorijum. Zbrodite si, kelko pejnaz bi vas tau koštalo. Ženska bi pa šantava ostanila. No, zdaj tau vse vōostane. Vse kreda dobite."

Naš Viktor je velki gospaud. Edno malo fabriko vodi, tam je predjan. Eden den je etak pravo svojimi knjigovodji (könyvelinek): "Geza! Včare sam te v mojo posteli najšo z mojo ženauv. Gnes pa iz kase fali 1000 forintov. Zdaj ti povejm! Če eštja gnauk kajkakoli maloga napraviš, vō te ličim."

I.Barber

PORABJE

ČASOPIS ZVEZE
SLOVENCEV NA
MADŽARSKEM

Izhaja vsak drugi četrtek

Glavna in odgovorna urednica
Marijana Sukič
Naslov uredništva: H-9970
Monošter, Deak Ferenc ut 17.,
p. p. 77, tel.: 94/80-767

Cena:
posamezna številka
10 forintov oz. 20 SIT,
celoletna naročnina 260
forintov oz. 520 SIT

Tisk: SOLIDARNOST,
Arhitekt: Novaka 4,
69000 Murska Sobota
Slovenija